

34. Jurki A Kettunen. All-cause and disease-specific mortality among male, former elite athletes: an average 50-year follow-up. / Jurki A Kettunen, Urho M Kujala, Jaakko Kaprio [et al.]. // Br. J. Sports Med, 2015. –Vol. 49. – P.893-897.
35. Kubiček W.G. Impedance cardiography as a non invasive method of monitoring function and other parameters of the cardiovascular system / W.G. Kubiček, R.P. Patterson, D.A. Wetsol // Ann. N.Y. Acad. Sci. -1970. Vol.170. – P. 724-732.
36. Kroger K. Carotid and peripheral atherosclerosis in male marathon runners / K. Kroger, N.Lehmann, L. Rappaport [et al.] //Med. Sci. Sports Exerc. 2011; 43 (7): -P.1142–1147.
37. Shin J.A. Prevention of diabetes: a strategic approach for individual patients/ J.A.Shin, J.H.Lee, H.S. Kim [et al.] // Diabetes Metab. Res. Rev. 2012; Suppl. 2: -P.79–84.

УДК 616–005.4: 369.223:615.8–053.88

ЕРГОТЕРАПІЯ ЯК НОВИЙ ПІДХІД ДО ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Потапова Л. В., Козачок А.В., Потапова О.В.

69000, Запорізький національний університет, вул. Жуковського 66, м. Запоріжжя, Україна

anyakozachokq@gmail.com

LARISA_potapova@list.ru

Робота присвячена дослідженню такого поняття, як «Ерготерапія». З'ясовано, що ерготерапія – це новий підхід до фізичної реабілітації. Під час роботи ерготерапевт допомагає не тільки відновити втрачені фізичні навички, але й допомагає повернутися до нормального життя. Ерготерапевт – це помічник, психолог і консультант пацієнта на шляху до повноцінного життя. Кваліфікований спеціаліст може навчити новим способам виконання повсякденних завдань, допомогти повернути втрачені навички, адаптувати середовище проживання, роботи, навчання та спілкування, виготовити та підібрати адаптивне обладнання. Також спеціаліст допомагає в пошуку спеціального обладнання та у навчанні родичів спеціальному догляду за хворим. У зв'язку з подіями, які відбуваються на сході України, різко збільшилося і число інвалідів та людей, які потребують допомоги. У цьому випадку ерготерапевт надає і психологічну допомогу. Разом з пацієнтом ерготерапевт намагається подолати такі проблеми, як: порушення сну, недовіра до рідних, сприйняття навколишнього світу, як загрози, самотність, агресія, наркотики, алкоголізм, як спроби уникнути почуттів, відчуття провини, нічні кошмари, відсутність емоцій. Спеціальність фізичного терапевта дуже складна, адже потребує вміння працювати з людьми з обмеженими фізичними властивостями. Ерготерапевт має бути не тільки лікарем, а й психологом та другом, який разом з пацієнтом намагається повернути його до соціального життя. Але, як показує практика, в Україні дуже мало таких спеціалістів. Університети, навчаючи студентів, намагаються дати їм медичні знання, забуваючи про інші аспекти підготовки кваліфікованих спеціалістів.

Ключові слова: ерготерапевт, фізична реабілітація, інваліди, адаптація, когнітивна поведінка, спеціальне обладнання, ерготерапія, співпраця, спеціалісти, психологічна допомога.

ЭРГОТЕРАПИЯ КАК НОВЫЙ ПОДХОД К ФИЗИЧЕСКОЙ РЕАБИЛИТАЦИИ

Потапова Л.В., Козачок А.В., Потапова О.В.

69000, Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина

anyakozachokq@gmail.com

LARISA_potapova@list.ru

Робота посвящена исследованию такого понятия, как «Эрготерапия». Установлено, что Эрготерапия – это новый подход к физической реабилитации. В ходе работы эрготерапевт помогает не только восстановить утраченные физические навыки, но и вернуться к нормальной жизни. Эрготерапевт - это помощник, психолог и консультант пациента на пути к полноценной жизни. Квалифицированный специалист может: научить новым способам выполнения повседневных задач, помочь вернуть утраченные навыки, адаптировать среду обитания, работы, учебы и общения, изготовить и подобрать адаптивное оборудование. Также специалист помогает в поиске специального оборудования и в обучении родственников специальному уходу за больным. В связи с событиями, которые происходят на востоке Украины, резко увеличилось и число инвалидов и людей,

нуждаючися в допомозі. В цьому випадку ерготерапевт надає і психологічну допомогу. Разом з пацієнтом ерготерапевт намагається подолати такі проблеми, як порушення сну, недовіра до рідних, сприйняття оточуючого світу, як загрози, самотність, агресія, наркотики, алкоголізм, як спроби уникнути почуттів, почуття провини, нічні кошмари, відсутність емоцій. Спеціальність фізичного терапевта дуже складна, оскільки вимагає вміння працювати з людьми з обмеженими фізичними здатностями. Ерготерапевт повинен бути не тільки лікарем, але і психологом і другом, який разом з пацієнтом намагається повернути його до соціального життя. Але, як показує практика, в Україні дуже мало таких спеціалістів. Університети, навчаючи студентів, намагаються дати їм медичні знання, забуваючи про інші аспекти підготовки кваліфікованих спеціалістів.

Ключові слова: ерготерапевт, фізична реабілітація, інваліди, адаптація, когнітивна поведінка, спеціальне обладнання, ерготерапія, співпраця спеціаліста, психологічна допомога.

ERGOTHERAPY AS A NEW APPROACH TO PHYSICAL REHABILITATION

Potapova L., Kozachok A., Potapova O.

69000, Zaporizhzhya National University, Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine

anyakozachok@gmail.com

LARISA_potapova@list.ru

The work is devoted to the research of such a concept as "Ergotherapy". During the work it was found that ergotherapy is a new approach to physical rehabilitation. In the course of work, the ergotherapist not only helps to recover lost physical skills, but also helps to return to normal life. An ergotherapist is an assistant, psychologist and counselor of the patient on the path to full-fledged life. A skilled specialist can: Teach new ways to perform day-to-day tasks, help retrieve lost skills, adapt living environment, work, study and communication, and make and adapt adaptive equipment. Also, the specialist helps in finding special equipment and training relatives for special care for the sick. Due to the events taking place in eastern Ukraine, the number of people with disabilities and people in need has increased sharply. In this case, the ergotherapist also provides psychological help. Together with the patient, the ergotherapist tries to overcome such problems as: disturbance of sleep, distrust of the family, perception of the world as threats, loneliness, aggression, drugs, alcoholism, as attempts to avoid feelings, feelings of guilt, nightmares, lack of emotions. The specialty of a physical therapist is very complicated, because he needs to be able to work with people with limited physical properties. An ergotherapist should be not only a doctor but also a psychologist and friend who, together with the patient, is trying to bring him back to social life. But, as practice shows, there are very few such specialists in Ukraine. Universities, teaching students, try to give them medical knowledge, forgetting about other aspects of the training of qualified specialists.

Key words: ergotherapist, physical rehabilitation, invalids, adaptation, cognitive behavior, special equipment, ergotherapy, cooperation specialist, psychological help.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Щодня, читаючи новини, ми помічаємо спалахи терактів у всьому світі. Щороку теракти посилюються і їх жертвами стає все більше і більше людей. Не минуло це лихо і Україну. Як ми знаємо, вже 5 років на території України тривають військові дії. За цей час постраждали тисячі людей і сотні стали інвалідами. Тільки за офіційними даними серед військовослужбовців у Запорізькій області інвалідами стали 272 людини. Але це не враховуючи мирне населення. За даними ВОЗ сьогодні близько 15% населення світу мають різні види інвалідності, це 650 мільйонів людей. Високою є також дитяча інвалідність. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) 3% дітей народжується з вадами інтелекту, 10% – з іншими психофізичними порушеннями. Усього у світі близько 200 млн дітей з обмеженими можливостями.

В Україні ж ця цифра сягає понад 2,8 млн людей, а це приблизно 6,1 % від загальної кількості населення (понад 165 тисяч з них – діти до 18 років). У країнах ЄС цей показник досягає 10-15%, в Росії – 10%).

За останні п'ять років ця цифра лише збільшується. То ж професія фізичного терапевта стає все актуальнішою. Недавно в Україні з'явилося таке поняття, як «Ерготерапія», але проблем у галузі «фізична реабілітація» не поменшало. Тож у нашій статті ми хочемо з'ясувати, що ж таке ерготерапія і чи відрізняється вона від звичного нам поняття «фізична реабілітація»? Які проблеми та перспективи розвитку цієї професії. Та які є способи для подолання цих проблем?

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проаналізувавши багато джерел, ми змогли зрозуміти, що ж таке фізична реабілітація та ерготерапія. Аналіз різних матеріалів виявив, що на даний момент в Україні не вистачає кваліфікованого персоналу. Спеціалістів готують за застарілою програмою, не даючи усіх знань. Видання «Лекарська Правда» порушували питання некваліфікованої підготовки спеціалістів. Вони стверджують, що реабілітація в Україні може і повинна розвиватися, але ми помітно відстаємо від наших закордонних колег. Як зазначається в статті: «Для этого создано много центров (около 200, если учесть заведения разного ведомственного подчинения, частные и государственные). Мы можем констатировать повышенное внимание к этой проблеме со стороны государства. Если говорить об успехах реабилитации инвалидов в Украине, то они были и раньше, есть и сегодня. Например, в последнее время на новый уровень вышло протезирование. Наше государство пошло на то, чтобы закупить в Германии оборудование, внедрить его на производстве, и сейчас отечественное протезирование ничем не хуже, чем в странах Запада. Более того – оно адаптировано к нашим реалиям. Например, если импортный протез рассчитан на то, что человек передвигается преимущественно на авто, «пешим» инвалидам такие протезы могут послужить недолго – материалы, которые выдерживали бы такую нагрузку, нужно подбирать другие. Наш производитель это непременно учитывает». Видання також стверджує, що проблема невідповідності спеціалістів в Україні актуальна, як ніколи, вони намагаються донести, що фахівець повинен бути підготовлений не тільки з медичної точки зору, але й він має бути гарним психологом, вміти працювати не тільки з дітьми, але й з дорослими, а також вміти знайти гарний підхід та скласти програму реабілітації індивідуально, оцінюючи потреби кожного з пацієнтів.

ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ СТАТТІ

Мета дослідження – вивчення стану фізичної реабілітації в Україні сьогодні, а також зрозуміти, чим відрізняється фізична реабілітація від ерготерапії. Під час роботи ми хотіли з'ясувати, які проблеми та перспективи розвитку цієї галузі.

Досягнення поставленої мети здійснювалося шляхом вирішення таких завдань:

1. Зрозуміти відмінність між такими поняттями, як «фізична реабілітація» та «ерготерапія».
2. Вивчити та дослідити проблеми цих галузей.
3. Зрозуміти, чи може ця галузь успішно розвиватися у майбутньому.
4. Оцінити рівень підготовки кваліфікованих спеціалістів.

Для реалізації мети та вирішення проблем використовувалися такі методи дослідження:

1. Узагальнення даних науково-методичної літератури з теми дослідження, яке показало, що ерготерапія – це новий підхід до фізичної реабілітації. Батьківщина цього інноваційного методу – США. Ерготерапія допомагає відновити втрачені навички самообслуговування і діяльності в повсякденному житті і в роботі. Ерготерапія заснована на новітніх наукових даних.
2. Вивчення навчальної бази, на основі якої здійснюється підготовка спеціалістів.
3. Проведення опитувань для виявлення проблем.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Під час дослідження було з'ясовано, що ерготерапія – це тотожне поняття фізичній реабілітації. А відрізняються вони лише тим, що ерготерапія більш нова та удосконалена галузь. Під час занять пацієнт разом з ерготерапевтами освоює дії, що відповідають його індивідуальним потребам і потребам, серед яких: догляд за своїм тілом, приготування їжі, покупки, догляд за дітьми і свійськими тваринами та ін. Водночас ерготерапевт стежить за забезпеченням сну і відпочинку для пацієнта, допомагає освоювати дії, необхідні в роботі,

навчанні, іграх і різних видах дозвілля. Ерготерапевт веде оцінку стану клієнта, при необхідності виконує лікувальне втручання в процес діяльності, а також аналізує результати, досягнуті пацієнтом. Кваліфікований лікар володіє знаннями в декількох галузях – психології, педагогіки, соціології, біомеханіки і фізичної терапії.

Ерготерапевт – це помічник, психолог і консультант пацієнта на шляху до повноцінного життя. Кваліфікований спеціаліст може навчити новим способам виконання повсякденних завдань. Допомогти повернути втрачені навички, адаптувати середовище проживання, роботи, навчання та спілкування. Виготовити та підібрати адаптивне обладнання. Лікар-реабілітолог допомагає клієнту з обмеженими властивостями в пошуці роботи, підбираючи професію або роботу, яка відповідає його потребам і можливостям. Разом з ним людина з обмеженими можливостями знайде рішення, які дозволять їй відновити навички, втрачені внаслідок хвороби або травми, щоб повернутися до повноцінного життя вдома, на роботі або в школі, а також перешкоджає розвинути нові навички, що обмежені фізичними чи розумовими можливостями. Для ерготерапії характерний комплексний і індивідуальний підхід до кожного. Спеціаліст має розробити спеціальний план реабілітації для кожного пацієнта. Цей план розробляється на основі даних про оточення людини, його життя до травми, про його стан на даний час, його особисті схильності та захоплення, а також його інтелект. Ерготерапевт вирішує конкретні проблеми, які виникають у людини в процесі виконання якихось звичайних дій.

Ерготерапевти оцінюють виконання повсякденних завдань, таких як прийом їжі, одягання, розчісування та особиста гігієна. Вони можуть розробити індивідуальні програми, орієнтовані на пацієнта, які включають позиціонування, адаптивне обладнання та забезпечення інформацією. Ціллю є сприяння можливостям пацієнта повноцінно функціонувати, тим самим збільшуючи незалежність та самооцінку. Отже, ерготерапевти є цінними членами мультидисциплінарної команди при відновному догляді: максимально продовжити час самостійного проживання у власній оселі або проживати з мінімальною допомогою, підтримуючи функції і вміння та попереджаючи травми та ускладнення; допомогти людині, якою ви опікуєтеся, безпечно і максимально незалежно виконувати улюблені або необхідні заняття.

Ерготерапевти оцінюють причини поведінкових проблем, що перешкоджають догляду та знижують якість життя пацієнта та можуть надавати рекомендації, які підвищують емоційне та психосоціальне благополуччя пацієнтів та дозволяють брати участь в повсякденній діяльності, зменшуючи вигорання опікуна. Тож ми бачимо, що ерготерапевт, крім відновлення фізичних навичок, допомагає людині повернутися до нормального укладу життя, знайти роботу, повернутися в соціум. Ця професія актуальна в Україні, оскільки після АТО бійці часто стикаються з таким проблемами, як:

- порушення сну;
- недовіра до рідних;
- сприйняття навколишнього світу, як загрози;
- самотність;
- агресія;
- наркотики, алкоголізм, спроби уникнути почуттів;
- відчуття провини;
- складність у пошуку роботи;
- нічні кошмари;
- відсутність емоцій.

Ерготерапевт визначає, якими професійними вміннями і навичками володіє клієнт, розвиває або відновлює навички, необхідні для впевненого та незалежного виконання робочих

завдань. Консультація ерготерапевта включає рекомендації для адаптації робочого середовища відповідно до індивідуальних потреб клієнта та оцінюють потреби пацієнта в адаптивному обладнанні, а також навчають правильного його використанню. Це обладнання може включати допоміжні засоби для пересування (наприклад: візки та ходунки) та інше обладнання (наприклад: пересувні дошки, спеціальні сидіння для унітазу, поручні, засоби для потягування, спеціальні палки для одягання одягу, шкарпеток, взуття).

Ерготерапевт може допомогти розвинути або відновити навички для впевненого і незалежного працевлаштування.

Співпрацюючи з клієнтом та роботодавцем, спеціаліст визначає готовність клієнта повернутися до праці, оцінюючи його фізичні, когнітивні та психологічні можливості стосовно виконання робочих завдань. Лікар-ерготерапевт готує чіткий та реалістичний план для безпечного та успішного відновлення професійної та робочої діяльності. Цей план може включати рекомендації щодо способу, послідовності і часу виконання професійних завдань.

Приблизний план по поверненню пацієнта до роботи:

1. Зайняття трудотерапією для повного або часткового відновлення професійних навичок.
2. Психологічна підтримка інвалідів для зняття напруження від тимчасової втрати роботи.
3. Заходи спрямовані на активний пошук роботи.
4. Пріоритетне право пройти професійну підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації.

Ерготерапевт працює в лікарнях, реабілітаційних центрах, школах, громадських організаціях та соціальних установах, на підприємствах, приватній практиці, надає професійну допомогу вдома.

Ерготерапевт працює з дітьми від народження, підлітками, дорослими, людьми літнього віку.

Яку ж стратегію повинен виробити ерготерапевт?

У роботі з клієнтами ерготерапевт використовує різні стратегії.

По-перше: програми реабілітаційного втручання для вирішення фізичних, когнітивних, поведінкових або психічних проблем клієнта, які стосуються життєдіяльності.

По-друге: навчання альтернативних або адаптивних засобам виконання повсякденних завдань.

По-третє: модифікація середовища проживання або праці з використанням ергономічних рішень та принципів безбар'єрного доступу.

А також індивідуальний підбір або виготовлення адаптивного обладнання та допоміжних засобів реабілітації. Консультація сімей або опікунів людей з обмеженими властивостями. Працюючи з ерготерапевтом, ви повинні розуміти, що ви – одна команда і ваша спільна мета – покращення якості вашого життя. Саме ви скеровуєте реабілітаційний процес, визначаючи, чого хочете навчитися, які навички прагнете відновити і яким чином мрієте знову відчувати життя повною мірою.

Професія ерготерапевта стає дедалі популярнішою. Адже, як бачимо, ерготерапевт виконує безліч функцій:

- відновлення функціональних та професійних якостей пацієнта;
- психологічна підтримка пацієнта;
- повернення пацієнта в соціум;

- допомога у пошуку роботи;
- пошук спеціального обладнання;
- навчання родичів пацієнта для правильного догляду.

Розвиток цієї професії дуже актуальний у наш час, адже в сучасній Україні для людей з обмеженими можливостями дуже мало можливостей. У нашій країні інвалідів обмежують майже у всіх радощах повсякденного життя. Навіть звичайна на перший погляд поїздка у громадському транспорті складає певні труднощі. Адже далеко не всі громадські транспорти обладнані спеціальними пантусами для комфортного та безпечного заїзду людини в громадський транспорт. Через ці проблеми люди можуть стикатися з агресією невдоволеного оточення, що у подальшому може згубно вплинути на їхню психіку. Люди з обмеженими можливостями не можуть відвідувати більшість кафе, кінотеатрів, музеїв, адже для цього не створені належні умови. Також людям з обмеженими можливостями складно знайти роботу, яка б могла приносити гарний прибуток. Багато людей стикаються з такою проблемою, як соціофобія. Люди думають, що оточення постійно звертатиме увагу на їхні вади та не буде через це з нами спілкуватися. Ще одна проблема – це те, що діти частіше за все не спілкуються зі своїми здоровими однолітками. Їх відправляють до спеціальних шкіл та інтернатів.

Також у зв'язку з постановою мін освіти від 12.07.2016 «Про організаційно-методичні засади забезпечення навчально-виховного процесу для учнів з особливими освітніми потребами загальноосвітніх навчальних закладів у 2016/2017 навчальному році» зазначено, що у 2016/2017 навчальному році організація навчально-виховного процесу дітей з особливими освітніми потребами має здійснюватися з урахуванням завдань, визначених Указами Президента України, дорученнями Уряду, нормативно-правовими актами, листами Міністерства освіти і науки України щодо деінституціалізації навчання та виховання дітей шляхом розвитку інклюзивного навчання. Насамперед, це Укази Президента України «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини» від 25 серпня 2015 р. № 501; «Про активізацію роботи щодо забезпечення прав людей з інвалідністю» від 3 грудня 2015 р. № 678, індикаторами виконання яких є, зокрема, показники щодо упровадження інклюзивного навчання для можливості реалізації людьми з інвалідністю права на освіту та здійснення реформування інтернатних закладів.

Ерготерапевт надає рекомендації для модифікації шкільного середовища відповідно до індивідуальних потреб учня. Це може включати засоби для позиціонування та комунікації, сенсорні матеріали для покращення участі в класі, облаштування куточка школяра чи навіть класної кімнати для оптимальної уваги на уроках та забезпечення безбар'єрності туалетів, їдалень, спортивних зал, майданчиків та інших шкільних приміщень.

Спеціаліст рекомендує учням з фізичними обмеженнями або труднощами в навчанні допоміжне обладнання: пристрої та програмне забезпечення для активної участі у класі. Лікар також часто підбирає адаптивні засоби для письма та клавіатури, аби друкувати на комп'ютері.

У зв'язку з проблемами сьогодення Україна потребує підготовки таких фахівців, які зможуть запропонувати широкий спектр освітніх програм для медичних працівників з таких питань, як безпечні техніки переміщення пацієнта, правильне використання адаптивного обладнання, правильні методи позиціонування пацієнта або комунікаційні стратегії для пацієнтів з когнітивними та сенсорними порушеннями.

Ерготерапевти оцінюють потреби пацієнтів та можуть підтримати доступ до соціальних послуг за місцем проживання, які можуть бути корисні пацієнтам. Сюди можуть входити послуги забезпечення ортопедичним взуттям, засобами комунікації, доступним транспортуванням, компресійним трикотажем або іншими ресурсами.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

На жаль, у наш час навіть термін «фізична реабілітація» трактують неправильно. Традиційно під цим розуміють медикаментозну допомогу, масаж або фізіотерапію (своєрідне доліковування). Але реабілітація – це комплекс заходів, спрямованих на усунення наслідків хвороб, досягнення максимально можливої соціальної та економічної незалежності пацієнта. Під цим кутом зору ми повинні розробити систему реабілітації, створювати і оснащувати центри, нарешті, вчити відповідних фахівців, яких зараз в системі медичної реабілітації вкрай недостатньо. На жаль, до сих пір в Україні не налагоджена система підготовки лікарів-реабілітологів (відсутній навіть така посада), відсутні кафедри реабілітації в медичних вишах, а тому і напрям медичної реабілітації інвалідів в їх навчальних планах. Підготовка реабілітологів проводиться стихійно, немає єдиної методологічної програми такої підготовки. То ж розвиток фізичної реабілітації в Україні має величезний потенціал, але щоб його реалізувати, треба докласти певні зусилля. А перший крок зробив університет ЗНУ, відкривши спеціальність фізична реабілітація та ерготерапія.

ЛІТЕРАТУРА

1. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/51838/
1. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.sovsport.ru/digest/iergoterapija.html>
2. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
3. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://lekpravda.com/reabilitaciya-po-individualnoj-programme/2678/amp>
4. Лист МОН № 1/9-364 від 12.07.16 року.
5. Попов С.Н. Физическая реабилитация / С.Н. Попов / 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Феникс, 2005. – 184 с.
6. Епифанова В.А. Лечебная физическая культура. Справочник / В.А. Епифанова. – М. : Медицина, 2001.–592 с.
7. Мурза В.П. Фізична реабілітація: навч. посібник / В.П. Мурза. – К. : Орлан, 2004. – 599 с.
8. Штеренгерц А.Є. Масаж для дорослих та дітей / А.Є. Штеренгерц, Н.А.Біла. – К. : Здоров'я, 1996. – 384 с.
9. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kp.ru/guide/iergoterapija.html>

REFERENCES

1. [Electronic resource] – Mode access to the resource: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/51838/
2. [Electronic resource] – Mode access to the resource: <http://www.sovsport.ru/digest/iergoterapija.html>
3. [Electronic resource] – Mode access to the resource: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
4. [Electronic resource] – Access mode to the resource: <https://lekpravda.com/reabilitaciya-po-individualnoj-programme/2678/amp>
5. Sheet MES No. 1 / 9-364 dated July 12, 16 fate.
6. Popov S.N. Physical rehabilitation / S.N. Popov / 3rd ed., Pererab. and additional. - M.: Phoenix, 2005. – 184 p.
7. Epifanova V.A. Healing Fitness. Reference book / V.A. Epifanova. – M. : Medicine, 2001.– 592 p.
7. Murza V.P. Фізична реабілітація: навч. посібник / В.П. Murza. – К. : Orlan, 2004. – 599 p.
8. Shterengerts A.</s>. Massage for the grown-up that day / A.</s>. Shterengerts, NA Bela. – К. : Healthy, 1996. – 384 p.
9. [Electronic resource] – Mode access to the resource: <https://www.kp.ru/guide/iergoterapija.html>